

DEN FÖRTRAMPADES LYCKA

Allt oftare sökte sig Mais ögon till det ställe i jordhålan, där hon antog att fönstret var, för att se om det ej dagades. Men ute härskade som förut höstens djupa, becksvarta mörker, som aldrig tycktes taga slut. Lång var denna sömnlösa fasans natt för Mai, så lång att hon ej kunde minnas en enda sådan natt i sitt liv.

Ända sedan i går kväll satt hon nerhukad här i denna kalla och fuktiga källare, darrande av fruktansvärd skräck. Genom det trånga fönstret, eller rättare sagt tvärs genom jordhålans bråte trängde ett starkt krigsbuller hit ner och tvingade hennes darrande lekamen allt längre bort i källarens skrymslen. Jordhålan var nästan till taket fylld med lerig potatis, det välvda taket var så lågt i hörnen, att man omöjligt kunde sitta upprätt utan hela tiden måste hålla sig nedhukad, varför ryggen och nacken värkte av det långvariga stillasittandet i obekväm ställning.

Dundret, skramlet och smattrandet räckte i evighet, utan ett ögonblicks uppehåll. Det täta, ihållande smattrandet måste komma från gevären och kulsprutorna och de dova, enstaka skrällarna, som kom jorden och även den säkra stenväggen att darra, härrörde väl från kanonerna. Det hade Mai redan vetat, hade vetat det sen den dagen då kriget ännu var långt borta, bortom skog och moras, och blott som ett svagt eko nådde Solguti, där man med växande oro lyssnade till hur det kom närmare. De röda var nu i antågande, de hade nått våra trakter och slogs som bäst vilt med de vita. Alla hade gått man ur huse, matmor hade flytt i förrgår med barnen, husbonden hade tagit sin bössa i handen, bundit skyddskårens vita bindel om armen och gått de röda till mötes i mossen.

Endast Mai hade varit tvungen att ensam stanna kvar för att sköta sysslorna, ty djuren måste ha mat och huset tillsyn. Ingen tänkte under dessa spännande dagar på en svag kvinna, som måste stanna för att se till främmande egendom, medan ägarna endast tänkte på att rädda sitt eget skinn.

Men så hade det alltid varit på Solguti, Mai hade fått nöja sig med den sämsta lotten. Fanns det något i huset att göra, som inte ens den betalde drängen ville åtaga sig, befallde man Mai att uträtta det. Än måste hon kasta upp klövern på stallskullens halvruktna stänger, än tämja den ilska och rasande tjuren i ladugården, än leda hem den brunstiga märren från hagen — alla andra kunde vara olydiga och säga till husbonden: »Gå själv!» — men inte Mai.

Mai hade arbetat ut sig och blivit ledbruten här på Solguti, hade många gånger fallit ner från laven för att de murkande stängerna gått sönder under hennes fötter. En gång var hon nära att kvävas av ett omkullstjälpt linlass, då hon ej kunde tåla dess gungningar på den mjuka linrötningsvägen, förra sommaren hade tjuren stängt ihjäl henne om

inte drängen i rätt tid kommit till hjälp med påken, otaliga sparkar och bett hade hon fått av märren, så att hon varit fullständigt vimmelkantig och ibland nära döden. Ännu i dag hade Mai ett brett ärr efter fallet ifrån laven, hennes revben var knöliga efter tjurens stångande, av märrens hovspark hade hon en stor bula under armhålan; knäet var sjukt och foten styv, men ingen brydde sig om det, man reparerade inte laven, man sålde varken tjuren, som blivit livsfarlig för sin omgivning, eller den vilda märren på marknaden, och Mais alla olyckor sade man berodde på hennes slarvighet och oföretagsamhet.

Den senaste tiden hade husbonden verkligen haft orsak att klaga över Mai, ty hon hade på grund av sin sjuka fot inte kunnat vara så kvick som de andra på rågåkern och i höbärgningen. Mai gav honom rätt i detta, hon till och med skämdes över sin oförmåga att hjälpa till lika bra som förut, ty energi och god vilja fattades henne icke, men den styva foten rörde sig inte med samma snabbhet som tidigare.

Sin oförmåga till arbete försökte Mai ersätta med annat, hon tog sig ingen ledig tid på morgonen, inte heller efter middagen, hon sprang ärenden till husfrun, slog ensam hö, men all denna villighet gick obemärkt förbi husbonden, — eller också ville han inte se — hur hon än försökte, var det aldrig tillräckligt bra.

Andra såg hur Mai flög, sprang och städade med flit och omsorg på Solguti, men eftersom de visste att hon ej fick ett öres betalning ansåg de henne dum. Ehuru Mai inte ansåg sig ha rätt till någon lön på Solguti, varken i sitt eget eller andras tycke, skulle hon dock kunnat unna sig mera ro i sitt arbete eller taga tjänst på något annat ställe, där hon lättare kunnat emottaga lön, ty hur stor hennes skuld till Solguti än var, hade hon för länge sedan många gånger tjänat av den.

Men det var inte så enkelt för Mai att ge sig ro i arbetet

eller byta plats som andra trodde. Mai var oförmögen att tänka som andra, ty en stor tacksamhetsskuld hade uppfostrat henne till att bli en fullständig slav för husbonden på Solguti.

För trettio år sedan hade Mais mor dränkt sig i Solguti sjö. På den drunknades bröst hade man funnit ett brev till husbonden, hon bad honom behålla och uppfostra Mai på gården. Mais mor hade varit tjänarinna i huset många år i sträck, och många års lön hade aldrig utbetalats av husbonden, vilket Mai naturligtvis hörde av andra och inte av husbonden och matmodern. Så hade då den faderlösa och moderlösa Mai blivit fosterbarn på Solguti och ifrån barnsben blivit fostrad till tacksamhet och lydnad emot sina fosterföräldrar, av vilka hon tätt och ofta fått höra:

— Vad hade det blivit av dig, din slarva, om vi inte klätt och fött dig.

Till de egna barnen talade man aldrig så, endast för Mai var de bittra orden avsedda. Dessa kännbara och ständigt återkommande förebräelser hade slagit Mai med fullständig blindhet, dessa ord lät henne varje ögonblick förstå hur ensam hon var i världen, hur underlägsen hon var de andra barnen, hur mindervärdig och föraktad bland sina gelikar. För varje steg lät man henne förstå, att hon fick leva och draga sig fram endast på andras nåd. Om barnen fick bullar från staden eller marknaden glömde man Mais hungriga mun, gav man barnen vackra leksaker blev Mai alltid utan. Ett elände hade husbondfolket med Mai: än åt hon för mycket, än sov hon för länge, hon kunde inte sköta djuren, och inte var hon intresserad av sitt arbete. Hur väl Mai än gjorde allt, med vilken omsorg hon än arbetade, aldrig var det tillräckligt bra för värdfolket, alltid gjorde någon annan det bättre.

Med täta hugg och slag, med piskan på ryggen uppfostrades hon till att bli ett osjälvständigt och lydigt arbetsdjur.

Redan i barnåldern hade man piskat ur henne allt begär efter självständigt liv och frihet.

I själva verket var Mais människorättigheter på Solguti ej större än arbetshästen Mikus, vilken till och med hade större frihet än Mai. Husbonden och matmodern klagade aldrig över hästens stora matlust eller över att den ökade i vikt, nej det klagades endast under plöjningstiden när den fick vila för litet, ej ville äta och var trött.

Men Mai fick lov att tjäna för sitt nådebröd och fick stickord på köpet för sin stora aptit. Att hon fullständigt, liksom arbetshästen Miku, med kropp och själ var Solgufibondens privategendom, det förstod Mai inte riktigt ens den gången hon skulle gifta sig.

Detta hände för flera år sedan, då Mais fot ännu inte var sjuk och inte heller höften styv, och hon blev kär i Nipparis Kusta. Snarast tycktes det vara Kusta som var i tagen och prompt ville gifta sig med henne, men ej heller Mai var likgiltig för pojken. Kusta hade sett på ett torp i Tälleveré, där det unga paret skulle ha bosatt sig redan följande vår. Kusta bjöd Mai att se på gården, och om söndagarna promenerade de på åkern bredvid varandra, med Kustas arm omkring Mais midja.

Men ingenderas vägar förde till Tälleveré, ty när Kusta en söndag kom till Solguti med en röd vinflaska i handen och sitt ansikte blankskurat och talade med husbonden om frieriet, blev han utkastad. Efter detta började husbonden skälla på Mai och hotade taga livet av henne, om hon ej gjorde slut på denna galna historia med Kusta.

Matmor hjälpte till att gnata på Mai: hade man sett på maken, det otacksamma djuret skulle gifta sig, bevars, den där flickslynan, här uppfostrade man henne, hade möda och besvär, och hon rusade rakt i armarna på förste bäste man.

Men Kusta ville inte ge med sig, försökte få träffa Mai och få henne att lämna Solguti, men Mai var så uppskrämd och skräckslagen av allt ovett att hon inte vågade. Då sade

även Kusta några hårda ord till Mai, kallade henne en trasa och lovade låta höra av sig.

Det dröjde inte länge förrän husbonden och Kusta kom i gräl på en krog och Tiit lovade att taga livet av Kusta. Det kom inte till några handgripligheter då, men på hemvägen genom Sirtsu tätta granskog fick Tiit sig ett sådant kok stryk, att han låg sjuk i två dagar. Saken kom inför domstol, där Tiit beskyllde Kusta för mordförsök, men av brist på vittnen förklarade rätten Kusta oskyldig.

Man skrattade sedan gott i byn åt hur duktig Kusta varit, som gett den uppblåste Tiit på huden och till på köpet blivit frikänd av rätten. Men Tiit höll på att spricka av ilska och väntade blott på möjlighet att hämnas.

Det kan hända att Mai på Kustas enträgna böner till slut hade tagit mod till sig och lämnat Solguti, om det inte hade blivit eldsvåda. Just under rågröskningstiden brann Solgutis ria ner, och alla antog att elden uppstått från den glödande ugnen.

Också husbonden var av samma åsikt och sade detta vid de första förhören. Men ändå anklagade han senare Kusta för branden. Före rättegången kallade husbonden Mai in i sitt rum, låste dörren och förklarade för henne, vad hon skulle säga inför rätten.

Det var inget annat, än att Mai måste säga, att Kusta hotat bränna ned Solguti till grunden. Ifall Mai skulle vägra säga detta och tala annat inför rätten fick hon akta sitt skinn. Han lovade fjälla henne grundligt! Kustas far och mor hade vittnat vid rätten, att Kusta varit hemma natten för eldsvådan, men man hörde inte på deras vittnesmål. Så vittnade då Mai inför skranket, under helig ed, med tre lyfta fingrar, i överensstämmelse med Tiits andra vittnen om allt det som husbonden hade hotat och befallt henne att säga, och Kusta blev dömd till fem års straffarbete.

Mai trodde inte att hon vittnade falskt och till Kustas fördärv, ty Kusta hade ofta hotat Tiit på många sätt, om

det precis var med eld kunde inte Mai längre erinra sig. Hota kunde ju varje människa hur mycket som helst, också Tiit hade ju hotat alla med döden, men ingen satte honom i fängelse för det. Men att Kusta var oskyldig, att man gjort honom blodig orättvisa och att Tiit anklagat honom endast av hämndlystnad, det betvivlade inte Mai, varken då eller senare.

Då Kusta kom i straffarbete, försvann även Mais livslust. Det återstod henne efter detta ingenting annat än ett tungt slavarbete på Solguti och en outhärdlig sorg över Kustas lidanden. Det var ju för Mais skull som allt hänt!

Åh, att Mai varit så dum och inte genast hörsammat Kustas kallelser, då hade kanske denna hemska olycka aldrig inträffat.

Kusta hade varit den ende, som någonsin brytt sig om henne, nu var det ingen pojke som gjorde några närmanden. Man visste varför, ty Mai hade ju ingenting och ryktet gick, att Solgutis Tiit kastat Nipparis Kusta över tröskeln. Hon orkade inte ens hata husbonden med sin förtrampade slav-själ, ej ens för att hämnas sig och Kusta, nej, hon var ännu lydigare än förr och gjorde allt för den minsta erkänsla. Hon kunde ej annat, hon med sitt dumma huvud, sin olyckliga själ, hon som var förtrampad, hatad och utskrattad av alla!

Fem långa år väntade Mai i stum längtan på Kustas frigivande, väntade på hans återkomst till hemtrakten — men förgäves. Tiden gick ut, Kusta kom inte och man hörde ingenting från honom.

Hade han dött i straffarbetet? Man var mitt uppe i ett stort krig — hade han blivit skickad i kriget direkt ifrån fängelset?

Mai visste ingenting, Kustas föräldrar var döda. Mai väntade dock och väntade, men vågade ej tro att hennes förhoppningar någonsin skulle gå i uppfyllelse. Vad återstod henne annat än att vänta på Kusta och känna

ALBERT KIVIKAS

fasa för svagheten och ålderdomen, när hon ej skulle orka med något, när hon ledbruten och fattig vore tvungen att lämna Solguti för att komma på fattighus eller för att gå ut i världen och tigga.

Ty bittert var det bröd på Solguti, som hon förvärvade med svett och möda, men ännu bittrare skulle nådebrödet vara, som husbonden på Solguti gav en ...

2.

Ute började det redan att dagas, fönstret i jordhålan fick ett blåaktigt skimmer och dess ensamma smala ruta urskildes tydligt i det omgivande beckmörkret. Där uppe vid slagfältet steg bullret och dundret alltjämt, som om det fått ny fart och nytt hat av det frambrytande ljuset, de plötsliga krevaderna blev tätare, och Mai tyckte att de kom allt närmare. Det kändes som om en ursinnig jätte hade slagit med en tung hammare emot marken, som om han vilt gnisslat med tänderna och spytt smattrande död över jorden. Det var inte längre några pauser i dånet, smällarna, smattret och kulornas hemska vinande, luften ekade av onda ljud, genom vilka man då och då hörde som en sprucken klockas klang.

Någonstans rullade tunga hjul, en uppskrämd häst gnäggade genomträngande. Plötsligt följde ett öronbedövande brak, efter detta intensivt tjut och vinande. Så följde en smäll till, hårdare och mera nära, så det tycktes Mai som om hela jorden under hennes fötter och stenmuren hredvid henne vacklade i sina fogar, som om hela torvtaket hade fallit över henne.

— Herre Gud, inte nu ... nu tar de livet av mig, stönade hon vanmäktigt och rörde läpparna.

Det utbröt vilt larm och höga skrik, man sprang någonstans och gav befallningar med sträv röst.

— Skyttelinje, halt!

— Eld!

— Retirera inte, ni satans får! skrek en förtvivlad strupe.

Skjutandet från gevären upphörde, endast några enstaka skott avlossades, springandet tilltog varefter den skrikande rösten och stegens dova ljud dog bort. De hemska skrällarna hördes dock både nära och längre borta, och det tycktes som om hela himlavalvet höll på att sprängas, ty fönsterrutorna klirrade och någon tung sak vräktes omkull. Mai visste inte hur länge detta helvete varade och förstod knappast, om hon var levande eller död.

Plötsligt blev allt tyst. Det var konstigt och otroligt. Tystnaden rusade in i öronen på henne och det ringde i dem. Man hörde ingenting, inget smattrande och smällande, varken röster eller steg. Eller hade Mai blivit döv av bullret? Nej, hon hörde ju hur blåsten ven, hörde till och med hur en vattendroppe föll på potatisskyffeln från taket.

Och nu märkte hon, att källarens glasruta var borta, krossad, ty små glasbitar glänste framför henne på potatishögen. Då hon svalde, kände hon något vasst i munnen, spottade ut det i handen och kom underfund med att det var en liten blodig glasbit, som hon haft i munnen. Hon granskade biten och blev förvånad, ty hon hade ingen aning om när den hamnat i munnen på henne.

Så rörde hon på sig och prövade sina lemmar med en känsla av att hon stigit upp från de döda. Allt var helt, men ryggen och nacken värkte av det långa sittandet på huk i den låga vrån. Hon kröp på alla fyra till källardörren, öppnade den i en smal springa och kikade ut. På gården syntes ingen, allt var tyst, endast höstmorgonens våta dagg hängde på huset och träden. Hon kunde ej se mycket i sin

smala springa, endast att bastun var borta och att det i stället låg en hög av flisor, sotiga stenar och brutna brädstumpar.

Himmel, har dessa tjocka bräder kunnat brytas som tändstickor? tänkte hon mekaniskt och märkte i detsamma, att det fanns många färska mullhögar på gården, som om en jättemullvad stängt i marken. Så hörde Mai tuppen gala många gånger å rad i ladugården, och lammen bräkte så hemtrevligt och uppmuntrande att hon sköt upp den låga källardörren på vid gavel och steg ut. Hon tänkte gå till boningshuset, då hon plötsligt hörde sång. Rösterna kom nerifrån mossen och Mai såg en lång skyttelinje av gråa bössbärare som närmade sig. Fasan förde henne ögonblickligen tillbaka till källaren, där hon hårt smällde igen dörren efter sig. Att det var de röda anade Mai genast, ty de vita kunde inte komma från mossen. Men vart hade då husbonden och skyddskåristerna tagit vägen, som i går skröt över att de skulle ge eld mot de röda?

Åter satt hon nerhukad i vrån och kunde knappast tänka på vad hon skulle taga sig till. De röda var nu på Solguti, dessa som man varit rädd för, för vilka man flytt, och om vilka man berättat hemska skräckhistorier. Mai hörde deras sång genom källarfönstret, en främmande, okänd melodi, den var så sorglig och betryckt som en begravningskoral. Mai anade ej då, att hon hörde internationalen, de förtrycktas och förföljdas hymn.

En halv dag satt Mai nerhukad i källaren, i ångest för upptäckt. Hon väntade på mörkret, i vars skydd hon oförmärkt kunde slinka ut och i natten fly till det ställe, där hon antog att husbonden och skyddskåristerna var. Hon hörde de röda gå på gården, hörde dem tala högljutt med varandra, bryta upp dörren till visthuset och slakta det skrikande svinet.

Nu slaktar de väl suggan, vad skall husbonden säga om det, tänkte Mai.

Svinets skrik tystnade, steg närmade sig jordhålan och

dörren slogs upp på vid gavel. Mai höll på att skrika till, ty i dörren stod en rödgardist och såg in i källaren. Men han brydde sig inte om Mai, först såg han henne inte med sina vid mörkret ovana ögon.

Den nykomne fann en korg och började att skyffla potatis i den; de vackraste och vitaste tog han. Först när han skulle tända sin slocknade cigarrett och gick för att kasta bort tändstickan såg han Mai och sade:

— Aha! Här finns folk! En käring till på köpet! Lilla fågel, kom ut, det är friskare luft ute! Man skjuter inte längre, kom lugnt fram!

Den av skräck och fasa uppfyllda Mai kravlade sig ut och rödgardisten sade förvånad:

— En ungmö till och med, har man sett på maken! Och så uppskrämd, var inte rädd, älskling!

Rödgardisten klappade Mai uppmuntrande på axeln, tog sedan hastigt korgen och sade:

— Men nu ungmö, kom fort och skala potatis, pojarna är hungriga!

Mai gick några steg, men trampade rakt i en stor blodpöl.

Hon såg ned, drog instinktivt foten tillbaka som om blodet hade bränt henne och ropade:

— Herre Gud!

Men den godmodiga röda kocken skrattade i mjugg och klappade henne åter på axeln:

— Ser man på ungmön, så rädd, det är inte människo-blod, bara svinblod!

— Svinblod... upprepade Mai och log även hon.

Men, hon hann inte börja med potatisskalandet, förrän hon hörde att någon ropade:

— Mai!

Rösten verkade så underligt bekant. Mai såg åt det håll varifrån rösten kommit, en man stod lutad emot dörrposten på boningshusets trappa och såg på henne:

Mai stirrade på främlingen, och en het våg sköljde genom hela hennes varelse.

Himmel, var det inte Kusta, denne var ju så lik honom!

Hastigt kastade hon kniven ifrån sig och sprang som förvirrad emot den ropande.

Det var Kusta!

I sin stora glädje kunde Mai inte få fram ett ord, hon grep endast hårt tag i hans arm och såg på honom.

— Kusta!

Men Kusta rörde sig inte ur fläcken, stod alltjämt lutad mot dörrposten och frågade:

— Mai, var är Tiit?

Mai hade ännu inte hämtat sig efter den stora överraskningen och svarade inte på mannens fråga. Halvt med våld drog hon honom in i husbondens lilla kammare och satte honom på en stol.

Själv satte hon sig på bänken och fick till slut fram:

— Kusta, du har då äntligen kommit?

Kusta teg.

— Varför kom du inte förr, Kusta?

Men Kusta snäste blott bittert till:

— Var själv borta på straffarbete och försök sedan att komma tillbaka!

Ja. Kusta hade rätt, det hade Mai ibland tänkt själv.

— Mai, var är Tiit? frågade Kusta igen.

Mai såg djupt in i mannens ögon, och hennes glädje började att sjunka.

Kusta var så kall och främmande, han var inte ens glad över att träffa Mai. Frågade bara efter Tiit!

— Tiit... Tiit gick antagligen med skyddskåristerna.

— Var han här i natt?

— I går innan de började skjuta gick han ännu omkring här.

— Stannade han här när anfallet började?

— Ja han stannade, de hoppade i diket och knallade emot er därifrån!

Så frågade inte Kusta mera, han satt på stolen, såg ut genom fönstret och tänkte.

Mai såg på mannen, och av någon orsak slog hjärtat smärtsamt tomt. Här satt de nu i samma rum som främlingar, som om de aldrig haft något gemensamt i livet. Hur mycket hade inte Mai väntat på återseendet, men nu föreföll hennes väntan så lönlös.

— Kusta!

Kusta riktade en ordlös, frågande blick mot Mai.

— Kusta, är du ledsen på mig?

— Ledsen?

— Ja, för att jag vittnade i rätten...

— Det hade du nog kunnat låta vara ogjort, sade Kusta sakta.

— Å, jag var så dum, jag ångrar det ständigt. Tiit...

— Vad är det med Tiit?

— Tiit tvingade och hotade...

— Naturligtvis, framslungade Kusta.

— Jag talade ju inte osanning...

Kusta steg upp från bänken och avbröt med plötslig häftighet:

— Det skulle bara ha fattats! Jag förvånade mig verkligen över att inte Tiit tvingade dig att begå mened.

Men hans häftighet mjuknade snart. Hans hat emot Tiit hade förlorat sin udd, det endast glödde, glödde som en eld som aldrig slocknade.

— Du hotade ju alltid Tiit, när vi på tu man hand...

— Hotade? Hotade inte Tiit också mig? Men det fick du naturligtvis inte vittna om för rätten, du måste säga det som Tiit önskade.

— Men Kusta, tror du, om jag inte hade vittnat inför domstolen, eller om jag hade vittnat emot Tiit, att rätten hade givit ett annat utslag, hade förklarat dig oskyldig?

— Vem kan veta det, vad tjänar det till att tala om det, framkastade Kusta buttert.

— Ja Kusta, jag har inte fått någon ro för denna rättgång, jag har alltid tänkt på, att man kanske dömt dig på grund av mitt vittnesmål. Säg Kusta, kan det vara så?

— Du vet väl, att det förutom dig fanns många andra som vittnade falskt.

— Jag vittnade inte falskt, Kusta, det gjorde jag inte, men hjärtat ger mig ändå ingen ro, det säger jag dig för att du inte skall bära tomt hat emot mig och för att vi skall kunna försonas.

— Nej, vi har inget att försona, jag vill endast ha det klart med Tiit.

— Du hatar mig då inte?

— Nej, sade Kusta tankspritt.

Det var inte den gamle Kusta, det såg Mai tydligt, han sade nog, att han inte bar något agg till henne, men han såg inte på Mai och sade inte ett gott ord.

Tänkte han kanske annorlunda än han talade?

Men hur galen hade han inte en gång varit efter Mai, hade varit på friarfärd och velat taga livet av Tiit i Sirstu granskog.

Den korta höstdagen närmade sig sitt slut. Den tysta, ljudlösa kammaren blev skum. I väggen tickade dödsuret och vinden kom spjällen att klappa i spisrören. I storstugan sjöng rödgardisterna, dragspelet tjöt och det hördes att man dansade.

— Kusta!

Den tilltalade vände sig inte ens om denna gång, utan brummade blott.

— Vad?

— Det kanske var för min skull du inte kom tillbaka hem?

— För din skull?

— Nåja, du kanske ångrade, att du började med mig...

att du måste gå i fängelse för min skull... är det inte så, om du inte hade velat ha mig så hade allt detta aldrig hänt, så hade Tiit heller aldrig anklagat dig...

— Mai, du är dum som ett barn!

Att Mai var dum det visste hon väl, alla hade sagt att hon var dum, och just därför frågade hon. Men Mai fick inget klart svar på sina besvärliga tvivel, Kusta ville ej tala, med våld måste man dra ur honom varje ord.

Kusta steg upp från stolen och kastade sig på husbondens säng. Mai blev sittande på bänken och hörde snart hur han somnade, han började andas med jämna andetag. Så steg hon sakta upp, satte sig på sängkanten och såg på den so- vande mannen. Gammal hade Kusta blivit, gammal och ma- ger. Mai rörde i smyg hans hand.

Den var sträv, benig och svart.

— En straffånges hand, tänkte Mai, och en djup rörelse fyllde hennes hjärta. Vad hade icke Kusta genomlevat? Som ett vansinne, ett rus stormade en stor och förtvivlad smärta in i Mais själ, hon sjönk ned bredvid mannen i sängen och omfamnade honom hårt — hårt.

Denna natt blev Kustas och Mais bröllopsnatt.

3.

Också följande dag stannade de röda på Solguti och trängde inte längre fram. Redan från tidigt på morgonen hjälpte Mai den röde kocken i köket. Hon sökte fram allt det bästa i vishuset, skafferiet och spannmålslåren och lade det i grytan. Så hörde Mai av den glade, röde kocken att Kusta var de rödas chef, och att alla måste lyda honom. Mai skrattade och skalade raskt potatisen. Vitt och brett berättade kocken om Kusta, berömde honom som en duktig och tapper soldat och talade om hans hjältedåd och om hur

de vita flydde som harar för hans trupp. **Precis som harar,** så uttryckte han sig. Genom dessa samtal om **Kusta blev Mai god vän med kocken,** och ständigt frågade **hon efter** något nytt när den gamla samtalstråden tunnades av. **Då** och då gjorde även Kusta ett besök i köket, skämtade och såg på Mai med en blick av samhörighet:

— Du Mai kunde väl stanna hos oss som kock!

Mai skrattade och såg på Kusta med en lycklig blick. Först på kvällssidan bröt de röda åter upp. En skara på tio man gick i förväg, men marscherade inte direkt till grannbyn, där man visste att de vita var, utan åt ett helt annat håll, åt vänster in i skogen.

Med denna grupp gick Kusta, medan största delen av männen stannade kvar och väntade. Före skymningen be- gynte även de sin färd, i en lång skyttelinje över Solgutis åkrar, rakt emot byn Nippari.

Mai fick inte ens gå och följa Kusta, så plötsligt och utan ett ord försvann han med sin lilla skara att Mai inte märkte det förrän Kusta var borta. Med Kustas försvinnande flög även Mais glädje sin kos, med darrande hjärta såg hon uppiifrån källartaket hur han avlägsnade sig. Gick han och skulle aldrig återvända, skulle han möta döden?

Endast kocken stannade med sitt fältkök, och när Mai frågade honom, varför just Kusta skulle gå med den lilla gruppen, då de så lätt kunde falla i de vitas händer och bli dödade, såg kocken på Mai med en listig blick och viskade med hemlighetsfull stämma:

— Märk väl, ungmor, märk väl, det är en elak fälla, en listig snara, man vill fånga de vita levande, märk väl, levande.

Nu förstod Mai. Kusta ville fånga Tiit.

Snart kunde man höra ett häftigt skjutande från Nippari- hållet, vilket vinden tydligt bar till Solguti.

Ungkarlskokken blev misslynt och anmärkte sorgset:

— Nu är de i luven på varandra igen, vi får se...

När Mai nu hörde detta olycksbådande smattrande igen, dvaldes hon som i en underlig, förvirrad och obegriplig dröm. Alla dessa dagars händelser hade svept över henne som en ofantlig, förödande stormvind, kastat henne högt upp och burit henne som ett spån. Det var som en svindlande, vansinnig flykt genom rymden, där den sista gnistan förstånd hotade att slockna och hjärtat höll på att sprängas av vild skräck och ofattbar lycka.

Den hemska natten i potatiskällaren, de rödas ankomst och den oväntade åsynen av Kusta, stunden då hon blivit Kustas hustru i husbondens kammare, allt var otroligt som en saga, och Mais vidskeplighet började anse det som ett dåligt omen, det bådade olycka för framtiden. En stor, förskräcklig komet bredde ut sin eldröda svans över världen.

Då hon hörde stridsbullret från Nippari kunde hon varken tänka eller känna någonting, hon var som en utspelad, brusten harpa, varur man ej längre kunde frambringa en enda ton. Endast kroppen och lemmarna darrade och hjärtat skälvde i bröstet som en till bristningsgränsen spänd sträng. Och i huvudet surrade det mekaniskt, surrade obarmhärtigt och sinnesbedövande: nu är de där mitt emot varandra, Kusta och Tiit, nu tar de livet av varandra!

Men striden var kort denna gång. Skjutandet räckte högst en halv timme, så slutade det. Mai lyssnade spämt. Intet skott hördes längre från Nippari.

Vem vann, Kusta eller Tiit?

Ungkarlskocken brusade upp:

— Ah, ah, så fort de blev luggade!

Mai stirrade på honom med en stum fråga.

Vem hade luggat vem?

Men kocken tillade inte något, gick blott till stallet, hämtade hästen och spände honom för fältköket.

— Vart skall kocken taga vägen?

— Ah, långt bort, ungmor, långt bort.

Han hoppade upp på bocken, drev på hästen och ropade:

— Farväl ungmor, glöm inte att kalla mig som gudfar!
Och glatt visslande försvann han i mörkret med sitt puttrande, kokande fältkök.

Det enda som syntes av honom var en rörlig ljusstråle av gnistor som flög ut ur skorstenen då hjulen hoppade.

Då hon stirrade på gnistorna, blev hennes hjärta plötsligt så underbart lätt: kocken körde till Nippari. Han for icke för att möta de flyende, han for med mat till segrarna, till Kustas modiga pojkar.

Glöm inte att kalla mig som gudfar!

Mai gick in i kammaren. Vad ville han säga med detta, vad lät han henne förstå? Kalla mig som gudfar? Ser man på ungarlen! Ja, men hur var det egentligen? Mai satte sig på stocken och försjönk i tankar.

Skulle Kusta komma tillbaka, eller skulle han försvinna? Ville han komma? Han såg med en blick av samhörighet på Mai i dag, skämtade, men han gick utan att säga ett ord, skulle han komma eller inte komma tillbaka?

Fråga efter fråga blixtrade genom Mais virriga och brinnande huvud, ensam satt hon på stubben mitt på den mörka gården, den bitande höstvinden blåste genom den dimmiga luften, ett fint, fint osynligt regn föll ned, men Mai märkte ändå inte, att hon borde gå in i stugan. Hon märkte inte ens att någon kom. Det var en liten grupp från Nipparihålllet, fem man sammanbundna och tre man med gevär omkring dem. De kom tigande, utan ord, endast stegen rasslade i stubbåkern och plaskade i vattenpussarna. Det var fem vita och tre röda.

Mai hörde dem först när de var alldeles inpå henne och grinden gnisslade. En ensam cigarrett glödde i luften och vaggade närmare henne.

Mai sprang förskräckt upp, rätade på sig som ett spöke och gled tyst in under takskägget på boningshuset. Den lilla gruppen av män sysslade vid källaren, dörren skramlade och en befallande röst ropade:

— Marsch in!

Det var Kustas röst. Kusta var således vid liv och hade kommit tillbaka.

Men vad gjorde de här, vilka hade de med sig?

Dörren smällde igen, nyckeln rasslade i det rostiga hänglåset, och tre män med gevär kom stillatigande över gården och försvann in i huset.

På en gång tändes ljusen i husbondens hörnrum och iorstugan.

Mai stod som förr under takskägget och rörde sig ej.

Vad skedde här?

Långsamt trevade hon sig längs den mörka ytterväggen och steg in i husbondens kammare.

Kusta satt på bänken, han var ensam.

— Hade du Tiit med dig? frågade Mai lågmält.

— Vem skulle jag annars ha med mig?

Kusta var åter främmande och försjunken i tankar, han ville ej tala. Men Mai kunde ej låta bli att fråga, hon måste få veta det.

— Men... vilka är de andra?

— De andra — menedarna...

— Vad tänker du göra med dem?

— Till tribunalen... jag vill en gång för alla bli av med min hederstitel som mordbrännare, nu skall jag hålla rättgång...

— Och vad gör tribunalen med dem...

— Tribunalen... i galgen naturligtvis...

Det var allt vad Kusta sade, och Mai vågade inte fråga mera.

Det var sent på kvällen, Kusta lade sig och somnade genast, trött som han var, men Mai kunde inte somna. Hennes kropp var väl utmattad, lemmarna tunga och kraftlösa, men en fasa, en hemsk känsla höll hennes ögon vidöppna och kom tinningarna att värka. Sakta stängde hon dörren och gick ut på gården. Där var det tyst och beck-

mörkt, endast ljusen från fönstren skar ut något som liknade skarpa horn och glänste på den våta marken. Mai smög sig till ororstugans fönster och kikade in.

Två rödgardister låg i värdfolkets sängar, gevären stod bredvid varann mot väggen. På bordet brann en lampa och osade.

— De kunde då gjort lågan mindre, tänkte Mai, linkade i smyg till källaren och lyssnade.

Inget ljud nådde hennes öron. Mai gjorde en lov kring källaren, stack så huvudet i bråtet och sade viskande:

— Husbonden!

— Vem är det? frågade en viskning inifrån källaren.

— Det är jag, husbonden, behövs det något?

— Är det Mai?

— Mai, ja, vill ni kanske ha mat?

— Gå med din mat, dumbom, släpp ut oss!

— Ut! flämtade Mai förskräckt.

— Ut ja, men fort, genast, hör du det!

— Jag får inte, husbonden, får inte!

— Prata inga dumheter, släpp ut oss och genast!

— Det kan jag inte!

— Kan du inte, seså hämta nyckeln!

— Nyckeln är i Kustas hand, jag får inte tag i den.

— Så hämta då tängerna från skafferiet!

— Jag kan inte, husbonden, jag vågar inte!

— Är du galen, Mai, de dödar oss! Gå ögonblickligen efter tängerna!

— Snälla husbonden, jag törs inte, begär inte det!

— Mai förbannade dumbom, om de dödar oss, bär du skulden till det, är det för detta som jag uppfostrat dig, odåga, här på Solguti, du låter dessa mördare ta livet av din husbonde, skäms du inte Mai att tala på det sättet och spjärna emot! Gå efter tängerna, de är i skafferiet på nedersta hyllan, gå fort!

Mai gick, hämtade tängerna och stannade med dem framför källarfönstret.

— Har du dem med dig, Mai?

— Ja...

— Så ge hit dem!

— Jag vågar ändå inte, snälla husbonden!

— Mai, du är en djävul, du är ett dumhuvud, vill du ta din husbondes liv, skäms, ge hit tängerna!

Husbonden räckte ut handen genom källarfönstret, och Mai såg hur hans händer grep i luften.

— Mai din dumbom, ge mig dem, bad husbonden med tårar i ögonen och förtvivlan i rösten, säg ingenting till dem, så får de inte veta att du har tagit dem, ge hit tängerna, var nu förnuftig!

Detta bröt Mais motstånd och hon räckte fram tängerna. Husbonden ryckte till sig dem som ett rovdjur och sade i detsamma befallande:

— Du Mai, gå upp på backen och se efter om någon kommer, spring då och varna oss, men se till du hin onde att du inte piper, att du håller truten.

De sista orden sade husbonden i strängt hotande ton och Mai smög sig iväg.

Kusta sov i sin djupaste sömn och på samma sida som förut. Mai satt på sängkanten och såg på mannen. Skulle hon väcka honom och säga, att Tiit hade tängerna och just höll på att fly?

Mai var alldeles slö, hela hennes förstånd och beslutsamhet var som borta. Om Tiit flydde, vad skulle Kusta säga? Och rätttegången i morgon, skulle Kusta alltid vara en strafffånge och en mordbrännare? O Gud, om någon kunde ge ett gott råd!

Ute hördes ett sakta hamrande.

Vaknade Kusta?

Han vaknade inte, sov blott lugnt vidare.

— Kusta, Tiit flyr, stig upp! viskade Mai.

Kusta vaknade inte heller nu.

— Kusta, Tiit flyr! viskade Mai på nytt och ~~skakade~~ honom sakta i axeln.

Den sovande rörde på sig och vände sig om. I detsamma smällde någonting där ute, ganska hårt, som om hänglåset fallit emot dörren.

— Kusta, viskade Mai rakt i örat på mannen. Kusta öppnade ögonen och såg på Mai.

— Vad är det, Mai, varför sover du inte?

Mai ville genast säga, att Tiit höll på att fly, men tungan rörde sig inte.

I detsamma somnade Kusta på nytt, och hans lugna snarkande fyllde hela rummet.

Så blev det. Mai var inte den som kunde väcka Kusta, när Tiit bröt upp källardörren och beredde sig att fly. Så flydde Tiit med sina följeslagare ur jordhålan, Mai hörde deras tysta steg ute när de smög sig över gården bort till skogen.

Hela natten satt hon på mannens sängkant och tänkte endast på en enda sak:

Vad skulle Kusta säga?

Allt annat var betydelselöst, var glömt som ett långt förflutet, som en tryckande mardröm, med eldskrift stod det skrivet i det värkande huvudet:

Vad säger Kusta?

Det blev morgon och den vaknande Kusta fann Mai alltjämt uppe.

— Har du sovit, Mai?

— Nej...

— Varför har du inte sovit?

— Jag kunde inte somna...

— Stackars du, all denna rädsla, Kusta var öm och strök med handen ett par gånger över Mais hår. Så satte han hatten på huvudet och stegade fort ut.

— Nu... kved Mai, nu ser han, att Tiit...

Kusta var snart tillbaka, stormade in i rummet och kastade något med en väldig skräll på bordet.

— Tängerna ... stammade Mai.

— Tängerna ja! röt Kusta.

Mai såg ned, lyfte ej sina ögon.

— Varifrån fick Tiit tängerna? frågade Kusta.

Mai sänkte sitt huvud, drog sig samman och väntade att Kusta skulle slå henne.

Men Kusta slog inte, frågade inte mera, gick ut ur rummet och slog hårt igen dörren.

På gården hörde hon ännu Kustas röst, och när hon såg ut genom fönstret såg hon honom gå över gården tillsammans med två rödgardister, de hade gevären på ryggen.

Mai såg och såg och vaknade plötsligt som efter ett tungt slag, rusade i flygande fart ut ur rummet och efter honom. Hon grep Kusta i armen och skrek som en vansinnig:

— Kusta!

Men Kusta slängde henne åt sidan och sade ett enda ord. Det var:

— Siampa!

4.

Kusta gick, gick som om han aldrig tänkte återvända. Också Mai trodde, att hon aldrig mera skulle få se Kusta. Men ändå skulle allt bli helt annorlunda. Ty Kusta kom ännu en gång tillbaka till Solguti, kom redan på morgonen följande dag. Han kom nog inte av fri vilja, utan han låg på en krigsvagn, under en trasig bastmattebit, svårt sårad. Han hade nästan förblött. Kulan hade krossat Kustas högra axel, man såg inga andra livstecken hos honom, än att han sakta andades och stönade. Det var fältskärn och den bekante kocken, som bar in honom och lade honom i samma

säng i husbondens sängkammare, där han tidigare vilat ut då han var trött efter striden.

Fältskärn gav Mai anvisningar för sjukvården, lämnade en flaska karbolvatten och en ren förbandsrulle på fönsterbrädet och bad henne att senare sända den sjuke till sjukhuset i staden, då han kände sig bättre, då han ej stönade och tälde att transporteras. Detta sade han dock med ett så hopplöst uttryck i sitt ansikte, att man betvivlade att det skulle bli av med någon transport. Han förband såret på nytt så att Mai kunde se hur det gick till. Så gick de sin väg och kocken sade:

— Farväl ungmor, kalla nu inte på kyrkmannen!

Mai blev ensam med den sårade. Hon förstod ej genast betydelsen av kockens ord. Hennes hjärta var fullt av ljus glädje. Kusta var återkommen och skulle inte fara bort så snart. För en lång tid måste han nu stanna på Solguti i Mais vård.

I Mais sinne var det stor fest i dag, en viktig helgdag! Andäktigt betraktade hon Kustas bekanta och kära ansikte, lyssnade på hans andhämtning och hans stönanden. Kustas ögon var slutna, munnen smärtsamt sammanpressad, och på halsen under huden slog pulsen knappast märkbart. En fluga satte sig på den sjukes blodlösa anlete, Mai viftade bort den och märkte då plötsligt hur dödsblek han var, huden var gul, kinderna insjunkna, och tänderna anade man genom de tunna läpparna.

Och först nu mindes Mai kockens sista ord: kalla inte på kyrkmannen! Först nu började hon ana dessa ords betydelse.

Kusta låg för döden!

Nu hade inte Mai längre tid att tänka eller drömma, Mai skyndade på fläcken efter hjälp. Barhuvad och lättklädd sprang hon över myren till Sibi-Liisas hydda.

Tant Liisa måste strax komma till Solguti, man hade en döende där.

Så fick då koppsnäpperskan och åderlåterskan Sibi-Liisa eld under sig, lade sina trolldrycker och läkemedel i sitt rena förkläde, och tillsammans skyndade de till Solguti så fort de kunde.

Koppsnäpperskan såg på den sjuke, kände provande på hans hand och hans fot och sade:

— Han dör inte ännu, Mai lilla!

— Dör inte?

— Nej, ty han har varma fötter.

Gumman hade rätt: Kusta dog inte. Han svävade nog ett par veckor mellan liv och död, var på god väg, men dog ändå inte.

Sibi-Liisa behandlade honom med sina starka blodmediciner, smorde såret med goda salvor. Mai vakade natt och dag hos den sjuke, åt ej, sov ej och blev lika blek som han. Men efter en tid kunde Sibi-Liisa säga:

— Vaka inte längre, Mai lilla, om inte såret slår upp igen, blir han säkert frisk!

— Blir frisk?

— Om inte alldeles frisk, så får han ändå behålla livet.

— Blir han lemmalytt?

— Säkert Mai, han blir enarmad, ty axelbenet är ju av.

Det såg nog ut som om livet började att återvända i Kusta, han stönade inte så mycket, och tidvis hade han klarare ögonblick, då han kände igen Mai och Liisa.

Att Kusta skulle bli enarmad bekymrade inte Mai så mycket. Han hade varit mannen för Mai, även om han varit krympling, och i detta mördandets tidevarv var det av många orsaker bättre så. Kusta behövde inte gå ut i krig.

Men Mai fick inte fullt njuta glädjen av Kustas tillfrisknande, ty stor sorg och bedrövelse beredde henne de ögonblick, då Kusta var vid fullt medvetande och vid åsynen av Mai vände bort sitt ansikte, som om han inte velat se henne.

I dessa ögonblick tyckte sig Mai till och med läsa hat och

ondska i hans glänsande ögon. Tydligen kunde Kusta inte ge henne förlåtelse för historien med Tiit, inte ens i dödens gap. Och Mai började tvivla på att Kusta någonsin skulle kunna glömma detta och kunna förlåta henne, han skulle kanske bära sitt hat med sig in i döden.

När Mai såg, att Kusta inte kunde tåla hennes närvaro, smög hon sig ut i det angränsande rummet då Kusta började vakna.

Men även där vakade hon över honom med samma trofasthet, lät dörren stå på glänt och tittade i smyg på sjukbädden. Först när Kusta somnade kom hon tillbaka, satte sig hos honom, rättade till hans huvudkudde och lakan, hämtade maten och viftade bort flugorna från hans ansikte för att de inte skulle störa hans sömn. Mai blev aldrig utled, aldrig trött av dessa omsorger, inte en enda gång under hela denna tid hade hon varit ur kläderna eller lagt sig, endast hennes ansikte miste sin färg och hennes hull smälte bort.

Det var just i början av det nya året som Sibi-Liisa kom för att se till den sjuke. Mai och koppsnäpperskan satt så tillsammans vid bordet i sjukrummet och talade viskande med varandra. Kusta tycktes sova gott, ty de båda kvinnorna hörde hans jämna, lugna andetag.

— Se hans andning är lättare, hälsan återvänder, sade gumman Liisa.

— Men såret är ännu inte läkt, yttrade Mai.

— Det betyder ingenting, låt det varas, såret renar sig själv på det sättet, benskärvorna är ju kvar, de kommer ju inte ut annat än med varet, såret måste hållas öppet, annars stannar varet i kroppen, det blir feber och såret öppnar sig på nytt, förklarade gumman sakkunnigt.

Så steg hon upp, räckte Mai handen och tillade:

— Han stiger nog snart upp, om inte det onda slår in...

Men Mai lät henne inte avlägsna sig ännu utan tvingade henne på nytt att sätta sig och frågade:

— Kanske tant Liisa också kan bota mig?

— Bota dig, är Mai sjuk?
 — Jag vet inte, om det är någon sjukdom, men se jag
 mår inte bra. Jag har sådan svindel varje dag.
 — Mår du också illa?
 — Ja, jag mår fruktansvärt illa!
 — Har du uppkastningar?
 — Ja, förfärligt mycket.
 Tant Liisa log.
 — För den sjukdomen finns det inget läkemedel!
 — Inget läkemedel?
 — Det finns ingen medicin för den, ty det är de nygifta
 kvinnornas sjukdom.
 — De nygifta kvinnornas sjukdom?
 Tant Liisa log på nytt och såg med en listig blick på Mai.
 — De nygifta kvinnornas sjukdom, ja! Du skall få, vad
 annat!
 — Få?
 Mai stirrade som förslöad på gumman.
 — Näja, småttfolk, naturligtvis!
 Nu först förstod Mai. Jaså, på det viset! Men gumman
 skrattade vidare och frågade:
 — Är det med Kusta?
 Mai svarade ingenting, blev eldröd i ansiktet när gumman
 tassade i väg.
 — Farväl då Mai, Gud give dig lycka, stackare!
 Denna nyhet var så förbluffande att Mai slött blev sittande
 på bänken. Hon märkte ej ens, att den sjuke var vaken och
 oavvänt såg på henne. Först då han rörde på sig och halmen
 knastrade i sängen steg Mai upp från stolen och sprang
 på tå ut ur rummet.
 Men hon hann ej stänga dörren, förrän någon ropade:
 — Mail!
 Det var Kusta. Kusta ropade på henne.
 Som i en dröm vände Mai sig om och steg in i kammaren.
 Hon gick dock ej långt in, hon stannade och lutade sig emot

dörren och såg på sjukbädden. Kusta hade satt sig upp
 i sängen och sade:
 — Mai, kom hit!
 Mai gick till sängen och blev stående framför honom.
 Kusta såg en stund oavvänt på henne och tog så hennes
 hand i sin heta och svettiga näve:
 — Jag hörde, Mai, hörde allt vad ni sade.
 Mai fick ej fram ett ord och Kusta fortsatte:
 — Sätt dig här Mai, skjut mina fötter litet längre bakåt...
 Detta var deras försoning.
 Nu skulle allt gå dem väl i händer, det tyckte de åt-
 minstone själva. Kusta tillfrisknade fort, åt med god matlust,
 och snart kom stunden då han kunde lämna bädden och
 stappla omkring i rummet, med handen uppbunden kring
 halsen av ett vitt förband, och öva upp sina svaga ben.
 Mai fick nu för första gången på länge sova om nätterna,
 illamåendet gav med sig och hon fick åter litet hull på
 benen. Försvunnen var Kustas ordkarghet, han berättade
 vitt och brett om sin fängelsetid, om rödgardistlivet, sjöng
 tungsinta straffångesånger och gjorde upp framtidsplaner.
 Tydligt var, att de ej kunde stanna i sin hembygd, de
 måste vandra långt bort in i det inre av Ryssland, kanske
 till och med till Sibirien eller någonstans till trakten av Ural,
 där ingen kände till Kustas olyckliga förflutna.
 Kusta hade visserligen förlorat sin hand, men det fanns
 säkert arbete i världen även för en man med en hand, och
 till och med staten understödde skadade soldater med hjälp-
 pengar. Kustas förlorade hand skulle bli panten på deras
 framtid.
 Kusta berättade också, att han levde på falskt pass, ty
 han hade inte velat bära straffångens stämpel och hade där-
 för under revolutionen köpt sig ett falskt pass av en jude
 i Odessa. Hans nya namn var Ivan Schangin.
 Endast om Tiit talade de aldrig, inte med ett enda ord

berörde de hans flykt från potatiskällaren och tängerna som man fann där.

Så satt dessa två människor som lidit så mycket försonade och i innerlig samhörighet i Solgutis lilla kammare, drömmande om sin sena vår och sitt fattiga paradis, samtidigt som man utanför gjorde blodig historia. Frihetskriget hade kommit in i det stadium, då de röda för länge sedan hunnit glömma sina positioner vid Tallinn och gick från nederlag till nederlag.

Det kunde väl vara i slutet av januari eller i början av februari som det anlände en skara trötta och nedslagna rödgardister. Mai såg genast, att dessa betryckta och sorgsna män ej var desamma som gått härifrån tidigare — de hade alla främmande ansikten. Kusta frågade efter sin truppavdelning, men ingen hade hört eller sett något av den. Inget spel, ingen dans, ingen sång hördes den kvällen från Solgutis storstuga, de trötta männen låg här och där på brädgolvet, utan någon halm under sig.

Detta var Kustas och Mais sista natt på Solguti. Tidigt följande morgon skulle färden till Ryssland börja.

Men vid midnatt hördes plötsligt en häftig skottlossning, de sömniga rödgardisterna hoppade ut genom fönster och dörrar, rymde över fältet rakt in i skogen och gjorde inget motstånd. Kusta visste genast vad detta betydde, rusade ur sängen och började kasta på sig kläderna.

Men han kunde inte få den sjuka handen i ärmen. Natten ute var snöig och kall. I ett nu var allt för sent. Man hörde springande steg och röster ute -- de vita hade trängt in på gården.

Skottlossningen slutade, och man letade igenom huset. Man skrek och väsnades i storstugan, och snart slog man upp dörren till sjukrummet, lyste med en ficklampa och riktade gevärsmynningarna in i rummet.

En osynlig röst ur mörkret ropade:

— Finns det någon här?

Man fick i detsamma syn på Kusta med rödgardismössan på sig och man befallde kort:

— Kom ut!

Kusta gick ut, beledsagad av gevärsmynningarna, med Mai i hälarna.

I vinterskymningen på gården stod en grupp män utan gevär, man befallde även Kusta att gå dit, och Mai följde honom alltjämt.

— Skökan kan stanna! skrek man till Mai och hon föstes ut ur skocken.

I samma ögonblick hörde Mai någon fråga:

— Herr kapten, vad befaller ni med fångarna?

— På permission! svarade en skrovlig röst.

Mai blev stående på den plats mitt på gården dit man knuffat henne, och hon såg allt som skedde.

Man befallde männen utan gevär att gå och ställa sig framför potatiskällarens jordvägg.

En annan rad män med gevär ställde sig framför dem, och någon skrek:

— Eld!

Den ena salvan efter den andra sköts, en och en föll dessa i rad stående män, bland dem även Kusta, han med den sjuka handen och det vita förbandet om halsen.

Så gick skyttarna sin väg och allt blev tyst.

Fortfarande stod Mai kvar på gården, orörlig som en staty.